

Viktorija Antanavičiūtė

Novelės

Sapnas

Sapnų karalystė - toks keistas reiškinys. Kalbu apie visus sapnus. Atrodo, ramiai miegi, bet dienos mintys ir vaizdiniai tavęs neapleidžia. Kartais jie tikroviški, bet neretai keistai kertasi su tikrove. Aš nesigilinu į savo sapnus, nekreipiu dėmesio į jų reikšmes, neanalizuoju, dažniausiai iškart juos pamirštu. Nesuprantu žmonių, kurie sapnus užsirašinėja ir kruopščiai ieško paaiškinimų apšiurusiuose sapnininkuose. Taip buvo iki šiol. Tik štai pastebėjau, kad jau kurį laiką per sapnus grįžtu į tą pačią vietą, todėl vis sunkiau viską pamiršti. Jei užsikirtusi plokštelė groja tą pačią melodiją, ji įsistrigdo galvoje, kad ir kokia atgrasi būtų. Taip ir su tuo mano sapnu – tarsi užstrigo. Visada tas pats! Kažkokios plačios, pilnos prekių lentynos (suvokiu, kad tai parduotuvė), jos pilkos, metalinės. Nėra nė vieno žmogaus, išskyrus mane. Atsisuku į stiklines duris ir matau kiemą, dulkėtą stovėjimo aikštelę, bet nėra jokios transporto priemonės. Manęs kažkodėl netraukia eiti prie stiklinių durų, aš einu pirmyn lentynų alėja, kol prieinu jos galą. Pasirodo, ji neturi sienos. Aš išeinu tiesiai į didelę, plačią pievą: kur akys užmato, vien ryškiai salotinė pieva, baugiai aukšta žolė. Horizonte matyti nutolęs miškas, o pievos viduryje, keistas metalinių konstrukcijų statinys, primenantis aukštos įtampos ar garsųjį Eifelio bokštą... Ir štai ten mano sapnas visuomet nutrūksta. Tad kol apsirengiu, visuomet turiu laiko pamąstyti apie tą sapną, besikartojantį gal jau kokį mėnesį.

– Žemyna, leiskis žemyn! – išgirstu mamos balsą.

– Jau einu! – kažkas tarsi tempia už liežuvio kasdien sušukti tą patį.

Girdėjau, kaip tolsta mamos žingsniai. Paskutinį kartą žvilgtelėjau į veidrodį. Esu klaidingai tiesa. Namiškiai nerimauja, ar neturiu kokių slapčių sveikatos problemų – anoreksijos ar dar ko panašaus. Tegul sau nerimauja. Aš žinau, kad neturiu jokių valgymo sutrikimų - tiesiog ne bet ką valgau ir prisižiūriu save. Liesumą perėmiau iš mamos, ko gero, kalta greita medžiagų apykaita. Timpelėjau pastelinę plaukų sruogą (rožinė jau nusibodo) ko gero, teks persidažyti plaukus įdomesne spalva. Taip, aš mėgstu eksperimentuoti su savo išvaizda: man visada įdomu išbandyti įvairaus stiliaus, kirpimo, spalvų šukuosenas. Mama gąsdina, kad kada nors ši mano aistra pakeis mano įvaizdį taip, kad skaisčiai žibės plikė, bet dėl to nesijaudinu. Nusisukau nuo veidrodžio ir trinktelėjusi durimis nudundėjau laiptais žemyn.

Tėtis virtuvėje skaitė laikraštį. Mama dėliojo valgį ant stalo, jai padėjo sesuo. Šią savaitę ji pasirinko gotės įvaizdį. Vis dėlto esame kažkuo panašios: nuolat ieškome savęs. Pasisveikinau su visais ir sėdau prie stalo. Pusryčiams buvo blynai su klevų sirupu, mėlynėmis ir sviestu. Ne itin mėgau tokius saldžius gaminius, bet žinant mamos maisto gaminių ypatybes, būtų didžiausia nuodėmė jų atsisakyti. Mama iškilmingai pranešė gavusi laisvadienį ir pietums pažadėjo puodą cepelinų. Tėtį šita mintis, mačiau, sužavėjo, o mes su sese tyliai prunkštelėjome.

Po pusryčių prasidėjo įprastinė diena. Septynios pamokos švilpte prašvilpė. Man patinka mokytis. Sesuo dėl to vadina mane „moksliuke“, „mokslo guze“. Po pamokų su draugėmis patraukėme į senamiestį. Tai mano mylimiausia vieta, mėgstu lankytis tokiose istorijos pažymėtose vietose, kad ir kur bebūčiau. Patraukėme tiesiai į mūsų pamėgtą kavinukę „Trys bandelės iki laimės“- ją pernai atidarė bendraklasės sesuo Vaiva. O mes šią vietelę praminėme „Tiesiog pas Vaivą“. Šaunuolė ta Vaiva - pati užsienyje užsidirbo pinigų verslui, susikūrė kavinukės interjerą. Aišku, tėvai padėjo. Labiausiai man patiko interjeras: aplinkui vien knygomis apkrautos lentynos! Idėja kilo Vaivai, kai po senelės mirties teko persikraustyti į jos butą: ten visuose kambariuose knygos, knygos, knygos... Taigi ji lankytojus skatino prie puodelio kavos pasimėgauti išsirinkta knyga. Gražu, paprasta, jauku ir, kaip pasakytų mano tėtis, genialu!

Tokiu laiku kavinėje žmonių nedaug. Pačiame centre sėdėjo nuolatinis klientas Vladimiras, senas senučiukas, gyvenantis kitoje gatvės pusėje (tą išsiaiškino mano draugė Agnė, Vaivos sesuo) su savo draugeliu. Jis kaip visada ateina su savo ištikimu Kaulu, auksaspalvių retriverių veislės šunim – be galo draugišku ir protingu. Vaiva, vos atidariusi kavinę, visas duris aplipdė „Pet friendly“ lipdukais, tad šunų čia netrūko.

Šiandien mes tiesiog sėdėjome ir gėrėme arbatą. Be trijų bandelių. Lėja paaimanavo norinti naujos rankinės, bet be mūsų negalės jos išsirinkti. Taigi pabaigę arbatą nutarėme pasiautėti po rankinių parduotuves. Mane vargina tokie slankiojimai iš vienos parduotuvės į kitą, kai tiksliai nežinai, ko nori. Bet šįsyk Lėja greitai rado ko ieškojo – mūsų vargai baigėsi net neprasidėję.

Kai pagaliau maršrutinis autobusas išleido mane stotelėje visai šalia namų, buvo šešios vakaro. Nebeturėjau jėgų nei valgyti mamos cepelinų, nei kalbėtis. Iškart užkopiau į viršų, mečiau kuprinę prie rašomojo stalo ir nusirengusi virtau į minkštus patalus. Neužmigau. Pagulėjusi apie pusvalandį, suvokiau, kad mane traukia pasikuisti po savo niekučius. Knebinėjau dėžutes, knygas, papuošalus - prisidengdama žodžiu *tvarkymasis*. Sesuo iš apačios šūktelėjo vakarienės.

Per vakarienę mama su tėčiu aptarė dienos įvykius, sekdami „Panoramą“. Sesuo nepratarė nė žodžio, viena akimi sekdamą telefono ekraną. Nesuprantu to jos gebėjimo naršyti telefone ir valgyti vienu metu. Pavakarieniavusi ir paruošusi pamokas nuėjau į vonią. Besirengdama pažamą pajutau keisą nerimą: ar ir vėl užmigusi sapnuosiu tą patį? Nors imk ir nemiegok. Bet patogiai įsitaisiusi po šiltais patalais užmigau per kelias minutes.

...Vėl atsidūriau ten, kur nenorėjau - pilkoje parduotuvėje. Šįkart iš karto atsisukau į stiklines lauko duris. Aikštelėje vėl nepamačiau nė vienos mašinos, nė vieno žmogaus. Nesistebėjau, taip juk būna visada. Nusukau akis į parduotuvės lentynas - tos pačios, pilkos, metalinės, nukrautos spalvotomis prekėmis. Ir tada nusprendžiau tyčia neiti tiesiai, kaip visada, o patraukti į kairę. Pamačiau keletą žmonių, jie lyg niekur nieko vaikščiojo parduotuvėje. Priėjau arčiau ir nustebau: po parduotuvę su prekių pintinėmis vaikštinėjo Lėja, Agnė, Vaiva ir Vladimiras su savo ištikimuoju Kaulu. Keista, gal jie visada čia buvo, tik aš eidama tiesiai jų nemačiau. Patraukiau į parduotuvės galą – ten, kur nėra sienos ir išeinu tiesiai į žaliuojančią pievą. Bet dabar kažkas buvo pasikeitę, nes pamačiau sieną. Apsisukau ir nuėjau į parduotuvės gilumą. Ėjau į kitą galą ir pamačiau, kad sienos dabar nėra čia, o manęs laukia ta pati žalia pieva. Sustojau. Aš visuomet taip: vos prieinu tą keistą pievą, sudvejoju ir toliau nebežengiu. Taip ir spoksojau į ritmiškai linguojančias smilgas. Aukštos įtampos stulpas šiandien atrodė kiek kitaip – lyg pasviręs. Pasirodė, kad šalia jo kažką matau. Žengiau žingsnį ir prasmegau žolėje. Atsisukusi dar mačiau prekybos centro lentynas ir žmones bei šunį iš savo realaus gyvenimo, į mane nekreipiančius dėmesio. Drąsiai patraukiau per žolę į metalinės konstrukcijos pusę. Kai liko vos keli metrai iki tikslo, pamačiau du žmones: ant geležinių strypų užsilipęs stovėjo susivėlęs vaikas, o apačioje laukė mergina. Vaikinas tamsiaplaukis, pasišiaušęs, ilgai nekirpti plaukai buvo šiek tiek pasigarbanoję ir dengė ausis, akys žalios kaip ta pieva. Garbės žodis, nebuvau mačiusi tokių šviesiai žalių akių! Jis dėvėjo baltus marškinėlius, itin paprastus, pečius dengė odinė striukė. Kodėl jis su striuke, kai šitaip karšta? Nusibraukiau per akis lašantį prakaitą. Mergina buvo kažkokia nežemiška: jos šviesūs plaukai siekė šlaunis ir krito kaip apsiaustas - tokie tiesūs, nejudantys, kaip šilko skara. Mėlynos akys. Mane erzino tai, kad abu jie spoksojo į mane. Kodėl jie spokso? Gal jų dėmesį patraukė mano rožiniai plaukai? Nusidažiau juos prieš savaitę, kai nuvykau pas močiutę: kaimelio

žmonės lygiai taip pat spoksojo į mane, lyg būčiau nužudžiusi savo plaukus. Tada pagalvojau: nors tai ir sapnas, jausmai gana realistiški: aš prisimenu, jaučiu karštį, susierzinimą, smalsumą...

– Na, tai gal ką pasakysit užuot vėpsoję? – paprastai taip nekalbu su nepažįstamais žmonėmis, bet čia sapnas, galiu paleisti savo emocijas nuo pavadėlio, - gal dar nusifotografuokit mane - *ilgiau išsilaikys!* - sušnypščiau kaip gyvatė, pati nustebusi dėl savo balso ir elgesio - keistas jausmas.

Vaikinas prapliupo kvatotis. Mergina pakėlė kairį antakį ir pašaipiai nosisuko.

– Kas? – irzau sukryžiuvusi rankas ant krūtinės.

– Nieko, – per juokus išstėnėjo vaikinai, - tiesiog tai tavo rožinis sapnas... Graži pižama!

Pasižiūrėjau į savo aprangą. Košmaras! Buvau su savo sena rožine pižama, o ant jos puikavosi ir rožiniai katinėliai.

– Priek, Žemyna, – merginos balsas skambėjo draugiškai ir melodingai - ji pasirodė geresnė nei tas netašytas bernas. – Aš Laima, - ir ji ištiesė ranką.

Paspaudžiau ranką neatitraukdama akių nuo jos gyvų it vanduo plaukų.

Vaikinas išsitraukė užrašinę, kažką pasižymėjo ir paklausė:

– Žemės deivė?

Nesupratau, ko jis nori.

– Nekreipk dėmesio, jis vardų kilmės fanatikas, - tarstelėjo Laima.

– Dovydas, - nei iš šio, nei iš to pasakė jis.

– Ką Dovydas? – paklausiau.

– Toks mano vardas, kvaiša, - pasakė jis ir iškišo liežuvį.

Aš akivaizdžiai supykau ir spyriau į metalinės konstrukcijos siją. Pajutau skausmą – juk aš basa.

– Ramiau, gazele, - suprunksėtė Dovydas, bet Laima apdovanojo jį tokiu žvilgsniu, kad jis išsyk nutilo.

Dovydas iš odinės striukės kišenės ištraukė mažą degtukų dėžutę.

– Sapnuose aš nerūkau, - bent truputį norėjosi jam įgelti.

– Ramiau, surūgėle, - ir jis metė tą dėžutę man. - Imk.

Sugavau. Piešinėlis ant dėžutės neįprastas: lyg kokia mozaika, matoma per kaleidoskopą, nuolat keitėsi.

– Kas čia? – paklausiau.

– Tavo išbandymas, – jis šelmiškai šyptelėjo, Laima tylėjo. - Ten yra penki degtukai.

Nė vieno neuždek. Jeigu uždegsi, viskas grius. Supratai?

Žiūrėjau į dėžutę ir sutrikusi tylėjau.

– Saugok dėžutę ir iki pasimatymo! – pasakė man nespėjus nė susivokti. Pakėliau nuo dėžutės akis, jų jau nėra...

Pabudau, bet sapno pojūčiai neišgaravo. Siekiau telefono pasižiūrėti, kiek valandų ir pajutau dūrį į klubą. Įkišau ranką į pižamos kišenę ir ištraukiau degtukų dėžutę. Tą pačią iš sapno. Visi miegai išsilakstė. Kas čia vyksta? Pajutau, kaip dreba rankos. Paėmiau dėžutę, iš lėto atidariau ir pamačiau penkis degtukus. „Penki degtukai“, - nuskambėjo sapnų berniuko Dovydo balsas. Rankos drebėjo ir vos neištaškiau degtukų ant apkloto. Uždariau dėžutę ir įsikišau į pižamos kišenę. Kokia kvailystė! Kas per magiški dalykai? Palikau degtukų dėžutę iš sapnų pasaulio ant lovos ir nuėjau į tualetą.

Po pusryčių aš ją prisiminiau, bet nesureikšminau: nurašiau tai pasivaidenimui.

Po pamokų kuo greičiau dūmiau namo. Namuose jau buvo sesuo, bet neturėjo laiko pokalbiams su manimi, nes kažkur skubėjo ir dabinosi vien tamsiai mėlynais rūbais. Patraukiau į savo kambarį. Mano didžiai nuostabai lova buvo paklota, o pižama sukišta į stalčių po lova.

– Gabija, ar tu sutvarkei mano kambarį? – paklausiau iškišusi galvą į koridorių.

– Aha. Tik nežinojau, kad prieš miegą rūkai, - leptelėjo sesuo mane erzindama, - radau tavo degtukus pižamoje.

Aš sutrikusi nesuvokiau, ką atsakyti.

– Tu ją radai?! – paklausiau paklaikusi.

– Tai žinoma, iškrito, kai lanksčiau tavo kelnes. Galėjai susitvarkyti kambarį bent atsikėlusį ryte, nelabai malonus vaizdelis... O jei tėvai būtų radę?

– Kur jie? – nutraukiau Gabijos pamokslą apie tvarkymąsi.

– Koks skirtumas? – pasakė ir ištraukė degtukus iš džinsų kišenės. – Imk, bet rūkymas – tikrai šlykštus įprotis. Pamąstyk apie tai.

– Jeigu tau papasakočiau kai ką beprotiško, ar patikėtum? – baikščiai pradėjau pokalbį. – Na, visišką nesąmonę jei papasakočiau...

– Priklauso nuo nesąmonės, – tarstelėjo sesuo, įtariai žiūrėdama į mane.

Aš ją nusitempiau į savo kambarį ir viską papasakojau. Ji kurį laiką žiūrėjo į mane keistu žvilgsniu ir galiausiai nusprendė, kad tai negali būti tiesa. Gabija primygtinai reikalavo, kad uždegtume bent vieną degtuką ir viskuo įsitikintume pačios. Aš pabūgau: kažkodėl ta dėžutė man priminė pasaką „Mergaitė su degtukais“, o ta istorija, kiek pamenu, nesibaigė laimingai. Bet Gabijos smalsumui nebuvo ribų, galiausiai ir man pasidarė įdomu. Ir mes vieną degtuką uždegėme. Ugnis kaip ugnis, nieko neįprasta. Mums atlėjo: pasirodo, ten tik paprasti degtukai, ir tiek.

Staiga iš tos dėžutės pasipylė skruzdėlės. Mečiau dėžutę žemėn, bet Gabija ją pagriebė ir uždarė. Skruzdėlių proveržis liovėsi, bet mintyse išvydau aiškų degančio pastato vaizdą. Suvokiau padariusi klaidą ir neatidariusi dėžutės sugrūdau apdegusį degtuką atgal. Skruzdės išsislapstė po kampus. Su sese atsinešėme druskos ir pabarstėme jos kampuose - buvau girdėjusi skruzdes bijant druskos. Nusprendėme daugiau tų degtukų nedegti ir palaukti šios nakties sapnų atomazgos.

Užmigau neramia širdimi. Ir vėl grįžau į įprastinę sapno vietą, vėl prekybos centras, vėl tuščia aikštelė, tik šįkart iš už lentynos išlindo ir Gabija. Vis šioks toks palaikymas.

– Ar tai ta vieta, kurią nuolat sapnuoji? – paklausė ji besidairydama į pilkas simetriškomis eilėmis išdėliotas lentynas, nukrautas įvairiomis prekėmis.

– Ta, – atsakiau nurijusį seilių gniutulą. Bijojau - juk sapnas čia tolygus realybei: jeigu jau ir Gabija jame yra, tai turi kažką reikšti.

– Kada eisim į tą pievą? – paklausė sesuo. Ji toli gražu neatrodė išsigandusi ar susijaudinusi – matyt, nelabai sureikšmino tokią tikrovę. – Degtukus turi?

Tik dabar prisiminiau degtukus! Ak, jie mano rankose, kokia laimė! Be žodžių abi pasukome tarp lentynų į *tą* pusę. Pasiekėme pievą, ja prabridome iki metalinės konstrukcijos. Ten laukė Dovydas ir Laima. Jie maloniai šyptelėjo mano seseriai.

– Dovydas ir Laima? - kuo ramiausiai paklausė Gabija, o jie linktelėjo be žodžių.

Tada Dovydas kaip ir anąkart išsitraukė užrašinę ir paklausė:

– Ugnies deivė?

Gabija nusijuokė ir ėmė pliuropi, kaip mama jai išrinko tokį vardą. Pasižiūrėjau į ją ir tik dabar pastebėjau, kad ji apsirengusi ne savo pižama, o įsisupusi į kažkokią juodą palą. Maloni atmosfera pradingo, iš kažkur ėmė plūsti debesys. Laima vaitojo sužeista, tik negalėjau suprasti, nei kas ją sužeidė, nei kaip.

– Pasitikėjome tavimi Žemyna, o tu mūsų nepaklausei: sudeginai Laimos viltį sugrižti, – piktai dėbtelėjo Dovydas ir atėmė iš manęs degtukų dėžutę. – Dinkit iš čia ir nebegrižkit niekada!

„Kur sugrižti? Iš kur sugrižti?“ – norėjau paklausti, bet burną lyg kas užrakino.

...Pabudau savo lovoje šlapia nuo prakaito. Sesuo su trenksmu įvirto į mano kambarį.

– Jis man viską parodė! – suriko dar nuo durų. - Uždegę degtuką mes sudeginome seną aptriušusį namą, per kurį Laima po penkių dienų turėjo...

– Baik!.. – surikau. - Juk tai tik prakeiktas sapnas!

Aš nebežinojau, ką galvoti. Tai tik sapnas, ir daugiau nieko.

Po kelių mėnesių prie miesto eglės minioje žmonių atkreipiau dėmesį į kažkur matytą susivėlusią galvą. Tai galvai atsisukus į mane, pamačiau šviesių akių žvilgsnį, kupiną paniekos

man. Dovydas? Šalia jo nosisukusi nuo manęs stovėjo mergina ilgais šviesiais plaukais. Laima? Gal eiti ir juos užkalbinti? Bet... juk tai tik sapnas.

Tik keistas sapnas.

Griūtis

Labai sena legenda paskoja, kad mūsų miesteliuko centre auganti šimtmečių senumo medį pasodino vienas iš šventųjų, kad apsaugotų pasaulį nuo tamsių negandų. Tais laikais žeme vaikščiojo ne vien žmonės - čia galėjai sutikti ir įvairių pabaisų. Būtent dėl jų ir buvo pasodintas tas medis: jo šaknys sučiupo daug siaubą keliančių padarų ir įkalino juos po žeme, šaknimis it sunkiomis grandinėmis apvijo jų kūnus. Kiti liko nesučiupti, bet pasikeitė išvaizdą - jie prisitaikė ir tapo labai panašūs į žmones. Turiu lakią vaizduotę: galima sakyti, visa tai mačiau savo akimis. Miestelis, kad ir kaip bebūtų keista, taip niekad ir neišaugo, neišsiplėtė. Iki šių dienų gyventojų skaičius yra maždaug toks pat. Medis tebestovi ir saugo įkalintus siaubūnus - visi čionykščiai tuo šventai tiki.

Kodėl pasakoju šią istoriją? Valdžia ketina nukirsti medį: sako, reikia nutiesti naują kelią per gyvenvietę, o medis trukdo.

Dabar visi bijo baisiausio – tamsos būtybių išsilaisvinimo iš šimtmečių gniaužtų. Ypač sunerimę senoliai: to negalima leisti! Tik ar kas XXI amžiuje klausosi senelių pasakojimų? Ar kas tyrinėja legendas? Tokie dalykai nurašomi į pasakas vaikams prieš miegą. O medis stovi ir šiurpina savo galybe, tarsi patvirtindamas pasakojimus. Jo suskilinėjęs šerpetotas kamienas ties išsišaknijimu yra toks didelis, kad, ko gero, prilygtų mažytei trobai ar neblogam svirniui. O kur dar viršūnė! Jis neabejotinai kyšojo virš viso miestelio ir puikiai matėsi iš toli. Didelės, storos šakos stiebėsi į dangų, dideli lapai plevėsavo vėjyje, kartais vienas kitas nukrisdavo žemyn, po tokiu galėdavo pasislėpti du suaugusieji, ką kalbėti apie vaikus. Medis nevedė jokių vaisių. Išvaizda jis buvo panašus į ąžuolą, galėtum net sakyti, jog tai ir buvo ąžuolas, tik bevaisis, bet jau tie lapai... Kai kurie, net ir netikintys senais pasakojimais, žavėjosi medžio galybe. Tik tai nesuteikė jiems jėgų pasipriešinti valdžios ketinimui nukirsti medį – visi manė, kad to niekada nebus.

Bet baisioji diena išaušo. Buvo karšta vasara. Medis gelbėjo nuo kaitros visą miestelį ir žmonės galėjo džiaugtis pavėsiu. Vis dėlto keistų mašinų, sunkių kranų, sunkvežimių bildesys, įmantriausia technika apsiginklavusių kirtėjų komandos klegesys rodė, kad atsirado jėgos, siekiančios sunaikinti medžio galybę. Miestelio gyventojai sutriko. Kai kurie ryžosi palikti namus ir

išvyko kuo toliau nuo čia, į kitas valstybes, kitus miestus, kaimus - jie bijojo pasekmių, užklupsiančių po medžio nukirtimo. Kiti užsidangstė langus, užsirakino duris ir pasiruošė katastrofai, kuri neišvengiamai artėjo. Buvo ir tokių, kurie į nieką nekreipė dėmesio, o gal net džiaugėsi miestelio plėtros galimybe. Stebėjau, kas vyksta, bet labiausiai mane jaudino tas medis. Kokią galią jis slepia? Ar tikrai jam pradingus išsilaisvins visos tamsybės? Kas atsitiks, vienas Dievas nežino.

Vos įpusėjus dienai, pirmieji medkirčių būriai su milžiniškais mechaniniais peiliais, kirviais ir įmantriais pjūklais traukė medžio link. Daugelis vakarinės miestelio dalies namų buvo evakuoti: sprendžiant pagal medžio kryčio galimybių apskaičiavimus, jis turėtų kristi būten toje pusėje. Ten gyvenusių žmonių buvo paprašyta, kad jie apleistų savo namų valdas ir pažadėta sumokėti, jeigu ką.... Stebėjau viską iš šono. Plikino baisus karštis, vėjo nebuvo. Ir tai prasidėjo.

Vienu metu užriaumėjo galingi varikliai, žadindami paukščius ir gyvūnus. Šunys ėmė loti ir kaukti, it pranašaudami grėsmę. Užsidengiau ausis rankomis ir žiūrėjau į liečiamą medį: pjuvenos šuorais kilo į dangų, rodos, tiesiai į kepinančią saulę. Kad ir kokia paslaptinga baimė mus, vietinius, kaustė, ji kol kas nepasitvirtino. Medkirčiai įpusėjo darbus, jokie stebuklai nevyko, o medis, kaip inžinieriai ir pranašavo, pradėjo svirt į vakarų pusę.

Ir tada mane suėmė baisus apmaudas: aš užaugau šalia šito medžio, visad žavėjausi jo didybe ir štai dabar jis naikinamas!.. Kodėl valdžia neįvertina tokių paminklų? Kodėl paveldosaugininkai negalėjo priskirti jo kokiam istoriniam ar etnokultūriniam paveldui? Priežastis ir vėl ta pati – nevertiname legendų, atsisakome kai kurių papročių ir vertybių dėl šiuolaikinio gyvenimo komforto.

Pyktis ir ašaros smaugė gerklę, buvo sunku kvėpuoti. Užsimerkiau ir išgirdau seną, graudžią moterų giedamą giesmę:

Medis, medis šimtametis.

Kam pasakė, kiek jis matė?

Rankos tyros pasodino,

Gėrio sėklą subrandino,

Kad pasaulį jis apgintų,

Juodą blogį užrakintų.

Taip jau buvo, taip ir bus,

Apgins jis visus vaikus,

Saugos nuo baisios tamsybės,

Nuo gobšumo ir puikybės,

Baimės ir blogų sapnų.

Viskas požemiuos šakny.

Dar vaikystėje girdėdavau, kaip senos moterėlės ją gieda kabindamos audeklus džiūti vėjyje. Ta graži, melodinga giesmė man priminė kažkokias apeigas, kurias aš, rodos, žinojau, bet taip ir negalėjau atsiminti. Nusiraminau.

Staiga pradingo visi garsai, stojo visiška tylą. Tik tada atsimerkiau.

Medis virto, bet garso nebuvo. Dangus apsiniaukė, sužaubavo ir ėmė grasinti audra, tik jos nebuvo girdėti - nieko nesigirdėjo, tik baisus spengimas, klupdantis visus ant kelių. Vieną akimirką pamaniau, kad žemė su dangum maišosi, nes viskas drebėjo. Apėmė baimė, siaubas, rodės, lyg kas baisaus ką tik būtų nutikę. „Štai ir pildosi tai, apie ką kalba legendos“, - pamaniau. Su ta mintimi garsai sugrįžo, debesys prasisklaidė, švietė saulė. Lyg nieko ir nebuvo.

Atsistočiau. Visi atrodė sutrikę, išsigandę, medkirčiai lyg apspangę dairėsi aplinkui, vienas tirtėjo kaip šalčio krečiamas. Medis jau buvo nupjautas. Baimei praslinkus, jie vėl kibo į darbą: pjaustė storas šakas, bandė įveikti kamieną... Net nesupratau, kaip jie galėjo taip greitai nupjauti vargšą medį. Tik vėliau paaiškėjo, kad jie užtruko parą, bet aš tuo negalėjau patikėti: juk naktis nė nepraslinko - žvaigždėto dangaus aš nemačiau. O gal aš buvau be sąmonės ir tą audros momentą su spengiančia tylą tik susapnavau? Bet kaip tai gali nutikti? Kokia čia mistika!?

Kelias dienas praleidau apmąstymų pasaulyje. Miestelis buvo tarsi apmiręs. Darbininkai jau baigė tvarkytis su mūsų galiūnu. Tik štai išgirdau, kad keletas komandiruočių medkirčių kažko sunerimę atsisakė darbo ir išvyko anksčiau, tad pamaniau, kad mano sapnas gal ir turėjo realistinį pagrįną. Kas kitas juos galėjo taip išgąsdinti?

Po kiek laiko į kirtavietę atskubėjo ir kitas pulkas: jie privalėjo pasirūpinti aukštu kelmu, tik labai jau ilgai dvejojo, ką ir kaip su juo daryti. Galiausiai nusprendė rauti. Kur jau ten tikėsi nukvailėjusių kaimiečių pasakojimais?

Būtent taip jie mus ir pavadino.

Mergaitė ugniniais plaukais

Jos išbalęs veidas ir šaltos rankos visad liks mano atmintyje. Kai tik užsimerkiu, matau jos ryškius raudonus plaukus, taip gražiai krintančius ant pečių. Jie visad žaižaruodavo ne vienu, o šimtais raudonų, oranžinių ir netgi geltonų atspalvių - kaip tikrų tikriausia ugnis! Galėdavai pamanyti, kad jos plaukai tikrai dega. Ilgiuosi jos.

– Rokai!.. – ji švelniai tarė mano vardą.

– Rokai! – supratau, kad klydau - tai buvo ne ji. Į mano sapną įsibrovė brolis - jis mane žadino iš miego.

Pramerkiau vis dar apsunkusias nuo miego akis. Angelinos veidas nublanko ir aš vėl mačiau baltas kambario lubas. Žinote, kartais tikrovė žeidžia, ypač kai brangiausi žmonės pradingsta ir juos regi tik sapnuose. Atsidusau.

– Kelkis, brole, pavėluosim, – suburbėjo Simas, šįkart jau tyliau.

Ko gero, suprato, kad jau pabudau.

– Keliuosi... – numykiau, nerangiai virsdamas iš lovos, - brole...

Ak, tas jo „brole“! Angelina žavėjosi tuo jo „brole“.

Atsistojau ir visu ūgiu išsitiesiau ražydamasis – bandžiau išsibudinti galutinai. Nusižiovavau ir nuėjau prie siauros tamsios spintos kambario kampe. Pravėriau duris ir nežiūrėdamas išsitraukiau tai, kas pakliuvo po ranka: pirmas pasitaikusias kelnes, marškinėlius, pagraibiau džemperio ar megztinio (jau rudenėjo), radau kojines, apatinius. Mintys padrikai klaidžiojo, bet vis grįždavo prie jos. Visą iš spintos išsitrauktą turtą sumėčiau ant dar nepaklotos lovos ir nuėjau į vonią. Ketinau nusimaudyti po dušu. Koridoriuje brolio nesimatė, pasiklausiau, vonioje jo irgi negirdėjau, tad nupėdinau ten.

Kol stovėjau po karšto vandens srove, vėl galvojau apie ją. Prisiminiau vasaros lietų, kuriame taip ilgai sukomės, jos šlapius, bet tebeliepsnojančius raudonus plaukus... Galbūt bijojau tai pripažinti, bet ilgėjausi jos ir tų mažų mūsų akimirkų. Užsimerkiau. Jos veidas vėl sugrįžo į mano mintis.

– Kur tu?.. – iškvėpiau oro kamuolį į šaltų plytelių sieną, kuri jau buvo apsitraukusi mažučiais kondensacijos lašeliais.

Atsirėmiau rankomis į baltas plyteles, nugara dar bėgo vanduo. Dažnai jausdavau šitą nevirtį: kai ji dinga, mano pasaulis neteko kažko neįtikėtina svarbaus. Bandžiau ją surasti tose plačiose miesto gatvėse, ieškojau užuominų mieste, visur... Ji dinga. Išnyko, kaip ugnis, viską sudeginusi, staiga virtusi pelenais ir dūmais, kuriuos vėjas išnešioja po laukus ir nelieka nė ženklo. Buvęs sukrėtimas žmonių širdyse sudilo, vis daugiau jų, rodės, užmiršo, kad Angelina išvis egzistavo. Pykau ant pasaulio, kad ją pradangino, pykau ant savęs, kad leidau tam įvykti, kad nesurandu jos. Dešini delną sugniaužiau į kumštį ir stuktėlėjau į sieną, bandydamas atsikratyti to nevirties jausmo, kuris stūmė į tamsą. Negaliu pasiduoti, negaliu prarasti virties. Noriu ją surasti, kol nepamiršau jos veido ir ugninių plaukų... Užsukau vandenį ir įsisupau į rankšluostį. Atrakinęs duris pasukau į savo kambarį. Simas jau laukė eilės į vonią. Tik sušnairavo prasilenkdamas tarpdury: žinau, suprato, apie ką galvojau.

Jį erzino mano nuklydimai mintimis. Nežinau, kas konkrečiai kėlė jo susierzinimą, bet spėju, kad jis jaudinosi dėl manęs. Aplinkiniams Angelinos tema atrodė it nuodas. Ne dėl to, kad jos niekas nemylėjo, atvirkiščiai - visi ją labai mėgo. Apie ją kalbėti buvo vengiama todėl, kad lengviau buvo pamiršti, nei gyventi su šia žinia. O aš tiesiog negalėjau pamiršti, nenorėjau pamiršti. Atrodė, jeigu taip pasielgsiu, jos figūra atmintyje subyrės, prisiminimai virs tik keistais vaizduotės draiskalais. Aš gyvenau su kirbančia baime, kad kada nors neprisiminsiu jos veido. Norėjau ją surasti, kol dar turėjau ryškius prisiminimus. Žinojau, kad ji gyva, žinojau: surasiu Angeliną.

Kol galvoje sukosi tokios mintys, nerangiai apsirengiau, apsiaviau batus, ištrauktus iš palovio, čiupau nuo stalo vakarykštį sumuštinį, pažvelgiau į veidrodį ir išėjau pro duris. Dabar - į mokyklą, o vėliau - į autoservisą pasiimti automobilio. Nujaučiau, kad ši diena bus kitokia. Atsikandau sumuštinio ir kramtydamas peržiūrėjau pranešimus telefone. Nieko naujo. Netyčia paleidau telefoną iš rankos, šis trenkėsi į grindinį ir nučiuožė paviršiumi. Et, man tas telefonas nerūpėjo, jį tampiausi vildamasis gauti kokią žinutę ar skambutį - nuorodą, kur surasti Angeliną. Pakėliau telefoną, kuriam ir vėl nieko neatsitiko, ir įkišau į krepšį. Ranka užčiuopiau baltą puodelį, kurį man padovanojo Angelina, rūpestingai prikrovusi visokiausių gėlių. Tada ji kiekvienai gėlei surado reikšmę ir net apibūdino spalvų galią. Ta mergina visada buvo tokia: ji paprastus dalykus matydavo kažkaip magiškai ir visur įžvelgdavo prasmę, net ten, kur jos nebūdavo. Iš to puodelio aš visda geriu kavą. Žinoma, prieš tai ją pauostęs. „Uostyk gyvenimą, trauk jį į save visomis juslėmis“, - sakydavo Angelina.

Iš tiesų uostyti kavą, prieš ją užplikant karštu vandeniu, išmokau iš jos. Kai ji retkarčiais pas mane užsukdavo ir aš vaišindavau ją kava, mudu pasiimdavome stiklainį, į kurį mama supildavo kavą, ir godžiai įkvėpdavome aitraus aromato. Aš juokdavausi, kad elgiamės kaip kokie narkomanai, o ji sakydavo: „Uostyk viską, kas skaniai kvepia – mėgaukis gyvenimu“. Dabar aš vienas uostau kavą. O ji? Galbūt ir ji kur nors dabar, šią akimirką, traukia į plaučius malonius kvapus? Galvoje siautė prisiminimai. Ryškiai prisiminiau vieną įvykį, nutikusį daugiau kaip prieš metus.

...Buvo vėsus rudens vakaras, už lango siautė vėjas, debesų paklotės buvo užkloję dangaus mėlį. Sėdėjome jaukiame Angelinos kambaryje, kurį abu vadinome *bardakynu*. Ji įsitaisė ant savo lovos, ne itin stropiai paklotos, su gausybe pagalvėlių skirtingais užvalkalais. Lovos užtiesalą Angelina nusimezgė pati: atrodė, kad jis sunertas naudojant visas įmanomas spalvas, vienur eilės platesnės, kitur siauresnės - tikrų tikriausia makalynė. Angelinai patiko iki galo nepaklota lova. Jos kambario sienos buvo tamsios vyšnių spalvos su perlamutro atspalviu - garbės žodis, atrodė, kad sienų spalva mainosi kiekvieną kartą vos įžengus pro duris. Ant sienos kabojo netvarkingų eskizų krūvelė, sumauta ant vinies, daugybė keistų nuotraukų ir bet kaip ant keleto didesnių vinių užmesta

kalėdinė girlianda. Tas kambarėlis turėjo kažką tokio, ką tik pati jo savininkė galėjo paaiškinti. Čia nebuvo spintos. Tėvai norėjo nupirkti, bet ji tam priešinosi, todėl drabužius laikė ant keistos kartoninės dėžės, kurią pati ištapė įmantriais raštais. Skirtingo dydžio krūvelėmis sustatytos riogsojo daugybė knygų - nuo klasikinių romanų iki sunkių mokslinių knygų. Jai patiko skaityti sudėtingus kūrinius. Ant nutrinto kilimo stovėjo siauras senas staliukas, seniau buvęs siuvimo mašinos staleliu, o dabar pieštukinių ir dėžučių su tapymo, piešimo, rašymo priemonėmis kilnojama padėklų su kojytėm.

Tą vakarą ji sėdėjo ant lovos ir juokėsi. Ugniniai plaukai krito ant pečių, žalios akys spindėjo kaip mirgančios lemputės šalia jos galvos ir žvilgsniui suteikė paslaptingo žavesio. Lemputės buvo vienintelis šviesos šaltinis kambarėlyje.

– Rokai, taip smagu tave matyti mano urvelyje! – mane apkabinusi ji kone uždainavo ir man priminė angelą be sparnų.

– Aha, man irgi malonu užsukti į tavo mielą *bardakyną*, - ir aš nesulaikiau šypsenos.

– Ir kodėl gi mano tėvai tave taip lengavai įleido? – kvatojo Angelina. – Juk jie mane saugo po devyniais užraktais ir vadina pamišėle. Ką tik sakė, uždarys į beprotnamį, jei jų neklausysiu. Ir staiga – tu! Kaip perėjai fronto liniją?

– Pamelavau, kad ruošu tave fizikos kontroliniui, - šelmiškai mirktelejau ir kritau šalia Angelinos...

Ant peties pajutau ranką ir sugrižau į tikrovę. Mane pasivijo Simas.

– Tau viskas gerai? – neramiai paklausė jis. – Pėdini, broli, kaip drignių paragavęs.

– Man viskas gerai, broli, - burbtelejau ir nusukau žvilgsnį. – Daraisi nuobodus, broli.

Simas paleido mano petį.

– Žinai, kartais tu man keli nerimą, - jis paspyrė pirmą pasitaikiusį akmenį.

– Ir kodėl gi? – apsimėčiau nežinantis, kur link suka kalba, nors viską puikiai supratau: jo žvilgsnis prie vonios durų man viską pasakė.

– Tu per daug apie *ją* galvoji. Manai, mes visi kvaili? Visi matom, kad tau kažkas negerai po to, kai ji...

– O ko tu tikiesi?! – pratrūkau aš. - Kad viskas taip paprastai staiga ims ir pradings? Kad aš ją pamiršiu kaip jūs visi, kad išmesiu iš galvos kaip nereikalingą daiktą?! – net nepajutau kaip pakėliau balsą. Net nežinau, kas man užėjo. - Aš jos ilgiuosi, Simai... - jau, atrodė, ištariau ramiau, bet balsas užlūžo sakinio gale ir vos neapsiverkiau.

– Raminkis! Nesakau, kad turi ją pamiršti, - Simas švelnino toną. - Bet manau, jog pats laikas susitaikyti su mintimi, kad kitaip jau nebus.

Paskutinį sakinį jis ištarė itin atsargiai, atrodė, kad renka kiekvieną žodį. Bet kaip aš galėjau pamiršti! Angelina man buvo brangiausias žmogus. Kaip drįsta Simas liepti ją pamiršti! Supykau ant brolio. Jis įdėmiai stebėjo mane.

– Negaliu nusiraminti - aš turiu ją surasti! – pasakiau žiūrėdamas jam tiesiai į akis.

Simas, rodos, nustrėbo ir taip į mane pasižiūrėjo, kad nedrįsau jam nė žodžio pasakyti. Kas jam darosi? Ko jis taip siunta? Kodėl taip reaguoja? Juk nieko tokio nepasakiau. Paspartinau žingsnį ir palikau brolių vilktis iš paskos.

Artėdamas mokyklos link vėl regėjau prisiminimų trupinius: šįkart pamačiau mūsų juokingą šokį vasaros Lietuvoje.

...Ji sukosi iškėlus rankas į viršų, žiūrėjo į retus lietaus lašus, peršviestus dar nepasislėpusios saulės. Stebėjau ją, jos besidraikančius plaukus - ji eilinį kartą šoko Lietuvoje. Angelina sakė, kad nemėgsta lietaus, bet kiekvieną kartą mums susitikus per lietų tempdavo mane pašokti pagal jai vienai girdimą muziką. O, taip – prie šokio prisijungdavau ir aš! Mes kaip du pamišėliai sukdamomės Lietuvoje, sušlapdavome, tada kvatodamiesi iš savęs ir viso pasaulio ieškodavome pastogės...

Sugrižau į tikrovę ir mane kaip žaibas persmelkė aiški, kone matoma mintis: dabar pats laikas ją surasti - gana laukti, reikia bandyti vėl! Nušvitau. Užuoat skubėjęs į mokyklą pasukau į autoservisą - iki jo vos keli kvartalai kelio. Pajutau, kad kojos pačios bėga ir neša mane į tą pusę. Už nugaros išgirdau šaukiant Simą. Neatsisukau. Lėčiau pro baltus, smėlio spalvos ir rausvų plytų namus pilko asfalto gatvelėmis, siaurais, šleivais šaligatviais, kol atbėgau ten, kur reikia. Mėlyna iškaba švietė kitoje gatvės pusėje: „Šauniojo Mato autoservisas“. Pažinojau tą vyrioką. Jis visada pagelbėdavo visokiais mechanikos ar technikos klausimais - išties šaunusis Matas. Perbėgau gatvę ir įsmukau pro praviras garažo duris.

– Labas! - šūktelėjau jaunam vyrukui, dirbusiam pas Matą. Tas kilstelėjo ranką iš po balto BMW ir atsistojo.

– Aaa, čia tu? – padavė ranką. – Laiku atėjai, tavo senutė jau sutvarkyta. Va, stovi aikštelėje, kitoje pusėje. Matas sakė, gali pasiimti.

Jis vėl palindo po automobiliu. Aš nuskubėjau pro mažulytes dureles dešiniajame garažo kampe ir išėjau į galinę aikštelę. Ten dirbo malonus seniokas. Jis man nusišypsojo ir padavė raktelius. Padėkojau. Iškart sėdau prie savo senutės vairo ir išdardėjau pro senioko prilaikomus vartus. Išvažiudamas linktelėjau tam maloniam žmogui.

Lėčiau į užmiestį, į mišką: ten prie didžiojo tilto paskutinį kartą matė Angeliną...Deja, tą lemtinę jos dingimo dieną manęs nebuvo šalia. Negalėjau susitikti su Angelina. O reikėjo! Galbūt viskas dabar būtų kitaip? Nuolat apie tai galvojau. Nė nepajutau, kaip pasiekiau tiltą. Tamsus

miškas atrodė baisiau, nei miesto gatvės. Kur tu, Angelina? Kur tu? Užsivėpsojęs į tamsiai žalias egles nepastebėjau iš priekio atlekiančio automobilio... Pajutau smūgį. Oro pagalvės neišsiskleidė. Et, ta mano senutė!.. Saugos diržas suspaudė krūtinę taip, kad tik žiopčiojau. Milžiniškas skausmas varstė mano kairę koją. Išvis nejaučiu dešinės...

Budinausi iš lėto, viską jaučiau ir girdėjau kaip per miglą. Ryškėjo baltų kempininių plokščių lubos, ryškiai švietė daug apvalių lempų. Jutau skausmą kojose. Apsidžiaugiau. Tai reiškė, kad turiu kojas ir galėsiu vaikščioti. Girdėjau balsus, sklindančius iš labai toli, ir akies krašteliu mačiau besiskeryčiojantį brolių: jis kažką aiškino mamai. Įsiklausiau į sakinių nuotrupas.

– ... jis ir vėl užsisvajoj! ...ta mergina... Mama, matai, kas atsitiko!.. ... tai turi liautis... – išvien bėrė Simas. Jis stengėsi kalbėti kuo tyliau, bet jo veide matėsi nerimo šešėlis - net per miglą jį mačiau.

– Juk normalu galvoti apie mergaitę, kuri jam patiko. Ji negali dingti iš jo gyvenimo taip greitai... – kalbėjo mama ir, rodėsi, tuoj pravirks. - Kaip man jos gaila! Ir vargšo Roko gaila! Jis man prisipažino, kad myli tą mergaitę ir nemato be jos ateities.

– Mam, tu nesupranti, - po pauzės vėl prakalbo Simas, tik šįkart ramiau, viena ranka glostydamas mamos petį. - Mama... Jis neprisimena, kad ji...

Kad ji ką?.. Mano ausys negalėjo patikėti tuo, ką girdi: nesuvokiau, ar tai narkozės poveikis, ar tikrovė. Ir tada žodžiai nusmelkė man širdį.

– ... nusižudė, - pabaigė Simas sakinį, o mano mama nustojo ašaroti ir pakėlė akis į brolių.

– Ką? – jie abu sužiuro į mano pusę, tuomet mama paklausė. - Kaip tai neprisimena?

– Šiandien jis man sakė nepasiduos, kol ją suras... – kalbėjo Simas. - Aš nesakiau nei tau, nei tėvui: Rokas jau kurį laiką vis bando ją surasti... Man rodos, jis nesupranta, kad...

– Vargšas mano vaikas... Ką jam dabar pasakyti? – mama ištiesė ranką ir palietė mano delną.

„Melas!“ - norėjau šaukti, bet jaučiau, kad tai buvo tiesa.

– Nesakyk jam, - draudė mama. - Juk atsimeni, kaip jis tai išgyveno praeitą kartą, baisu pagalvoti, kas būtų dabar...

– Bet jis turi teisę žinoti, mama! - spyrėsi brolis. - al tai ir žiauru, bet reikia jam viską paaiškinti kuo greičiau, kad nustotų ieškoti vaiduoklio ugniniais plaukais. Jis jo nepavys, tik ne šitaip... Nenoriu, kad jos ieškodamas jis prarastų gyvybę - šiandien mažai trūko... Jį traukia tas tiltas. O gal ji ten jį traukia, aš jau nebežinau... Pati sakei, kad jis nemato ateities be jos. Gal ji šaukia jį ant to tilto, nuo kurio pati ir nušoko?

– Jis laimės kūdikis! – nutraukė brolio tiradą mama. – Rokas nepasiduos.

Pagaliau jie išėjo į koridorių ir aš atsimerkiau. Koridoriuje išgirdau tėvo balsą.

Pasaulis pasikeitė..

– Aš vaikausi vaiduoklį ugniniais plaukais, - garsiai ištariau. – Mama nebijok: aš nepasiduosiu.